

DE BIBLIOTHEEK

MOTOR
VAN EEN
VAARDIGE
SAMENLEVING

Visiedocument
2021-2023

INHOUD

4 Inleiding | **MOTOR VAN EEN VAARDIGE SAMENLEVING**

---

6 De wet

---

6 Het convenant

---

7 Netwerkagenda

---

11 Bibliotheek Drachten*

---

12 De klassieke bibliotheek

---

13 Jeugd en Onderwijs

---

17 Een leven lang leren

---

21 Een leven lang ontwikkelen

---

24 Interne ingangspunten

---

25 **Bijlage: tabel - bijdrage programmalijnen*

Inleiding

MOTOR VAN EEN VAARDIGE SAMENLEVING

Onze samenleving is continu in beweging. De impact hiervan, zowel qua kansen als uitdagingen, is op een of andere manier voelbaar voor iedereen. De bibliotheek vormt een kloppend hart voor onze samenleving; een verblijfspot en een vraagbaak, waar inwoners zich op een laagdrempelige manier kunnen ontwikkelen en maatschappelijke veranderingen leren duiden.

De bibliotheek is van alle tijden en van ons allemaal. Een (online) plek waar iedereen welkom is. Een plek waar je ‘samen jezelf kunt zijn’. Maar ook een plek waar je antwoorden vindt en waar je jezelf kunt ontwikkelen. Of je nu voor je plezier wilt lezen of wilt leren, of je komt voor inspiratie of voor een ontmoeting, het mag allemaal.

Dit maakt de bibliotheek de motor van een vaardige samenleving.

Als bibliotheek leveren we een wezenlijke bijdrage aan onze welzijn en welvaart. Het is onze ambitie dat we er – samen met onze partners – voor zorgen dat iedereen taalvaardig is, digitaal mee kan komen en de kans heeft zich een leven lang te ontwikkelen. Dat iedereen toegang heeft tot de informatiemaatschappij en hierin kan participeren. Dat iedereen kan kennismaken met literatuur, kunst en cultuur.

Hiervoor sluiten we aan bij de lokale context, lokale netwerken en lokale behoeften. We werken nauw samen met andere bibliotheken maar ook met overheden, scholen, culturele en maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

Dit betekent dat we snelheid en timing niet altijd in eigen hand hebben, maar we werken volgens het motto ‘alleen ben je sneller, samen kom je verder’.

Het afgelopen jaar hebben we door corona onze werkwijze voortdurend moeten aanpassen. Dit vergt een flexibele instelling. Landelijk en provinciaal krijgen we in sneltreinvaart te maken met nieuwe ontwikkelingen en veranderende inzichten.

Dit visiedocument is daarom ook een document op hoofdlijnen. Het gaat meer over het wat en waarom dan het hoe. We houden daarom ook steeds voor ogen:

Samen maken we de bibliotheek. De motor van een vaardige samenleving.

DE WET

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen kent **5** maatschappelijke functies. Een basisbibliotheek moet alle functies vervullen, maar de intensiteit kan lokaal ingevuld worden.

- 1.** Het ter beschikking stellen van kennis en informatie
- 2.** Het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- 3.** Het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur
- 4.** Het organiseren van ontmoeting en debat
- 5.** Het laten kennis maken met kunst en cultuur

HET CONVENANT

In oktober 2020 hebben de Rijksoverheid, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Koninklijke Bibliotheek, de Stichting Samenwerkende POI's Nederland en de Vereniging van Openbare Bibliotheken voor de periode 2020-2023 een convenant gesloten in het verlengde van de Wet.

In het convenant is vastgelegd dat overheden bibliotheken in staat stellen en ondersteunen om als robuuste voorzieningen hun bijdrage aan de gemeenschap te kunnen leveren en om zich de komende jaren te richten op een **drietal grote, actuele en complexe maatschappelijke opgaven:**

- 1.** Geletterde samenleving (bevorderen geletterdheid en leesplezier)
- 2.** Participatie in de informatiesamenleving (digitale inclusie en digitaal burgerschap)

menleving (digitale inclusie en digitaal burgerschap)

- 3.** Een leven lang ontwikkelen (basisvaardigheden, blijvende inzetbaarheid en persoonlijke ontwikkeling)

NETWERKAGENDA

De KB heeft samen met de bibliotheekbranche gewerkt aan een netwerkagenda 2021-2023, gebaseerd op bovenstaand convenant.

Geletterde samenleving – Bevorderen geletterdheid en leesplezier

Een goede taalvaardigheid is nodig om jezelf te kunnen ontwikkelen en je te redden in de hedendaagse informatiemaatschappij.

De maatschappelijke opgave is om het (voor)leesplezier, de leescultuur en daarmee de leesvaardigheid van Nederlandse kinderen en jongeren (met name van taalzwakke doelgroepen) de komende jaren te laten stijgen zodat het leesniveau verbetert. Dit zorgt voor meer geletterde mensen die door een betere leesvaardig-

heid een grotere kans hebben op een succesvolle (school)carrière. Daarmee wordt de positie van Nederland als toonaangevende kenniseconomie versterkt.

De focus ligt landelijk op het invoeren van een kwalitatief goede fysieke en digitale schoolbibliotheek (dBos: de Bibliotheek op school). Ook is er aandacht voor de gezinsaanpak laaggeletterdheid en andere onderdelen van de doorlopende leeslijn: Boek-Start, dBoS po, dBos vo, mbo, pabo en lerarenopleiding.

De gezamenlijke landelijke ambitie is:

1. Professionals om het kind heen hebben de kennis en middelen kinderen te adviseren, activiteiten te ontwikkelen en hun leesmotivatie te sti-

muleren. Er is speciaal aandacht voor taalarme gezinnen (gezinsaanpak).

2. Elk kind van 0 tot 18 jaar heeft gratis laagdrempelig toegang tot een fysieke en digitale collectie en kan daar zowel op school als thuis gebruik van maken. Zo wordt het vrij lezen gestimuleerd. De collectie bevat zowel fictie als non-fictie.

3. In de bibliotheekvestigingen is extra aandacht voor ontwikkeling van basisvaardigheden van laagtaalvaardige volwassenen met kinderen in het kader van de Gezinsaanpak.

4. Er is expertise op hbo-niveau bij zowel bibliotheekpersoneel als leerkrachten po en vo over het belang van leesbevordering voor goed leesonderwijs en leesmotivatie als basis van (digitale) geletterdheid.

Participatie in de informatie-samenleving - Digitale inclusie en digitaal burgerschap

Digitalisering en technologie hebben een bepalende impact op vrijwel alle domeinen van het leven, maar ook op het functioneren van de democratische rechtstaat die door nepnieuws en desinformatie onder druk kan komen te staan. Om te participeren in de samenleving zijn toegang tot digitale technologie en de vaardigheden om daarmee om te gaan noodzakelijk. De communicatie met overheid, instanties en allerlei vormen van dienstverlening speelt zich steeds meer online af en het wordt in het uitdijende informatielandschap steeds lastiger om relevante en betrouwbare informatie te vinden en te duiden. Dit is voor de jeugd overigens niet anders, ook al wordt die beschouwd als digi-

tal natives. Alle Nederlanders, jong en oud, hebben met deze ontwikkelingen te maken, maar de uitdagingen zijn niet voor iedereen gelijk.

Voor een deel van de Nederlanders geldt dat ze niet beschikken over toegang tot digitale technologie of over de (digitale) basisvaardigheden om op een basisniveau in de informatie-samenleving te kunnen participeren.

De landelijke ambitie is tweeledig:

1. We willen alle Nederlanders, jong en oud, mogelijkheden bieden om zich te ontwikkelen in digitaal burgerschap. Enerzijds om zich kritisch, gelijkwaardig en creatief te kunnen manifesteren in de digitaliserende wereld en anderzijds om mogelijkheden en beperkingen van digitale informatie beter te herkennen. De

bibliotheek heeft hiervoor een natuurlijke positie in het informatielandschap omdat zij al vanouds een gidsrol speelt in het beschikbaar stellen van informatie en het selecteren, filteren en beoordelen op betrouwbaarheid daarvan. Ondersteund door de nieuwe Pica programmalijn Digitaal burgerschap willen we hier invulling aan geven.

2. We willen de groep van vier miljoen mensen helpen die moeite hebben om hun weg in de digitale samenleving te vinden. Dit willen we doen door enerzijds te voorzien in mogelijkheden om de digitale vaardigheden te verbeteren en anderzijds een ondersteuningsstructuur of vangnet te faciliteren waar mensen die blijven vastlopen structureel terecht kunnen.

Een leven lang ontwikkelen – basisvaardigheden, blijvende inzetbaarheid en persoonlijke ontwikkeling

Digitalisering, technologische ontwikkelingen, maar ook economische, demografische en sociale ontwikkelingen leiden tot grote veranderingen in de samenleving. Daarom is het belangrijk dat er voor alle groepen in de samenleving mogelijkheden zijn om hun vaardigheden te vergroten, zich te ontplooien ten behoeve van hun arbeidsmarktpositie of ‘gewoon’ ten behoeve van hun persoonlijke ontwikkeling. Leren en je ontwikkelen is van groot belang om te kunnen meekomen in de huidige samenleving. Het gaat daarbij zowel om het opdoen of verbeteren van basisvaardigheden (zoals lezen, rekenen, digitale vaardigheden) als om het dooront-

wikkelen van vaardigheden die bijdragen aan blijvende inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.

Daarnaast zijn er groepen die weliswaar goed kunnen meekomen in de maatschappij en op de arbeidsmarkt, maar die ten behoeve van hun brede persoonlijke ontwikkeling willen blijven leren. Ook voor hen is het van belang dat er mogelijkheden zijn om hun kennis en vaardigheden te vergroten.

Door al deze mensen in staat te stellen te leren en zich te blijven ontwikkelen willen wij bijdragen aan welzijn, welvaart en inclusie in onze veranderende samenleving.

De landelijke ambitie is:

1. Voor de 4 miljoen kwetsbare bur-

gers zijn we een plek waar mensen terecht kunnen voor het opdoen van basisvaardigheden (zoals lezen, rekenen, digitale vaardigheden).

2. Voor de bijna 10 miljoen werkende volwassenen zijn we een plek voor het doorontwikkelen van vaardigheden die bijdragen aan blijvende inzetbaarheid op de arbeidsmarkt

3. Voor alle 13,4 miljoen volwassenen zijn we een plek waar zij invulling kunnen geven aan hun behoefte om in het kader van hun brede persoonlijke ontwikkeling te blijven leren.

BIBLIOTHEEK DRACHTEN

Als lokale bibliotheek staan wij volledig achter het landelijk convenant en de landelijke netwerkagenda. Wij sluiten hierbij aan, afhankelijk van onze lokale mogelijkheden en met inachtneming van de behoefte van onze lokale gemeenschap.

In onze bibliotheek onderscheiden we een aantal verschillende programmalijnen: **klassieke bibliotheek, jeugd & onderwijs en een leven lang ontwikkelen**. Per programmalijn geven wij hier onze aandachtspunten weer voor de komende jaren. Veel van de vernieuwingen richten zich op een nieuwe focus en verbetering van bestaande producten.

Als bijlage is een tabel toegevoegd, waarin we aangeven op welke wijze de programmalijnen bijdragen aan de maatschappelijke opgaven uit de netwerkagenda.

DE KLASSIEKE BIBLIOTHEEK

Ondersteuning van leesbevordering en promotie van de lees- en literaire cultuur behoort ook in de toekomst tot het hart van de dienstverlening van de openbare bibliotheek. De bibliotheek inspireert en stimuleert lezers en potentiële lezers, verrast hen met en gidst hen naar het aanbod van boeken met verhalen en informatie en een groeiende collectie e-books. Daarnaast fungeert het bibliotheekgebouw als een neutrale, niet commerciële, ontmoetingsplaats in de samenleving, waar mensen vrij kunnen binnenlopen om te lezen, studeren, werken of elkaar te ontmoeten. In de plannen voor de herinrichting is nadrukkelijk aandacht voor de werk-, verblijfs- en ontmoetingsfunctie van de bibliotheek en worden deze optimaal gefaciliteerd.

Collectie

Met de transitie van uitleenbibliotheek naar maatschappelijk-educatieve bibliotheek is ook een verschuiving in redenen om de bibliotheek te bezoeken waar te nemen. Ontmoeting en verblijf spelen een steeds grotere rol. Ook wordt de bibliotheek gezien als een educatieve instelling en een waardevolle bron van informatie. De collectie blijft echter belangrijk en draagt bij aan de drie maatschappelijke opgaven. De collectie is voor een groot deel van onze inwoners de reden om naar de bibliotheek te komen en maakt de bibliotheek uniek en onderscheidend. De ontwikkelcapaciteit richt zich echter in toenemende mate op de andere programmalijnen. Ook financieel zal er een herindelingsplaatsvinden. Uitlenen is niet meer onze belangrijkste taak. We heroverwegen de openingstijden en

onderzoeken andere serviceconcepten, maar wel zonder de traditionele functies tekort te doen.

Bibliotheekgebouw

De herinrichting van de bibliotheek in 2012 was voornamelijk gebaseerd op de uitvoering van de klassieke bibliotheek en persoonlijke ontwikkeling. Door de (door)ontwikkeling van de programmalijnen participatie & zelfredzaamheid en persoonlijke ontwikkeling - inmiddels samengegroeid tot een leven lang ontwikkelen - worden er inmiddels andere eisen aan de ruimtes gesteld. Er is onder andere gebrek aan lesruimtes en spreekkamers. De collectie zal krimpen, mede door dalende uitleencijfers. Daarom willen we ons gebouw herinrichten, zodat de nieuwe functies optimaal ontwikkeld kunnen worden.

JEUGD EN ONDERWIJS

De doelstellingen van deze programmalijn zijn gebaseerd op de ambitie van de landelijke netwerkagenda. De programmalijn draagt bij aan:

- 1.** Het stimuleren van lezen, bevorderen van leesplezier en het versterken van 21e-eeuwse vaardigheden
- 2.** De taalontwikkeling, leesbevordering en mediawijsheid van kinderen
- 3.** Het voorkomen van taalachterstanden en laaggeletterdheid op latere leeftijd
- 4.** Het bereik van taalarme gezinnen, in aansluiting op de lijn: een leven lang ontwikkelen.

Om deze doelstellingen te realiseren ontwikkelen we een doorgaande leeslijn voor 0 tot 18 jaar. Om kinderen te stimuleren veel te lezen, zetten we ruim in op leesplezier. We doen

dit samen met scholen, voorschoolse instellingen, consultatiebureaus en andere maatschappelijke organisaties.

Onze speerpunten zijn:

Gezinsaanpak

Kinderen uit taalarme gezinnen groeien vaak op tot laaggeletterde volwassenen. Laaggeletterde ouders hebben veelal niet de vaardigheden om een taalrijke thuisomgeving te creëren: ze lezen nauwelijks voor en praten weinig met hun kinderen. Daarmee lopen jonge kinderen al een taalachterstand op die ze vaak niet meer in kunnen halen op school. Om deze vicieuze cirkel te doorbreken, focussen we ons op ouders van jonge kinderen.

Ouders die onvoldoende basisvaardig zijn, zijn vaak moeilijk te berei-

ken. Via het consultatiebureau, de kinderopvang en de school lukt dit beter, want daar komen alle ouders met hun kinderen naar toe. Daarom is samenwerking met onder meer deze instellingen onmisbaar. Ouders die zelf hun basisvaardigheden graag zouden bijspijkeren kunnen we vanzelfsprekend ook verder op weg helpen, maar dat is in de gezinsaanpak niet ons primaire doel. Het gaat ons echt om het stimuleren van een taalrijke omgeving thuis.

Wij willen op alle 13 peuterspeelzalen en 16 kinderdagverblijven op structurele basis intensief samenwerken met professionals om de bewustwording en de vaardigheden van ouders te versterken. We richten ons hierbij niet alleen op laagtaalvaardige ouders, maar we zullen ons voor deze groep wel extra inzetten.

BoekStartcoach

Het project BoekStartcoach voeren we uit op de consultatiebureaus in de wijken de Wiken en de Folgeren. Daarmee komt een belangrijk deel van de ouders in Smallingerland in aanraking met de BoekStartcoach. Deze heeft zich al bewezen als een zeer welkome aanvulling op de basiszorg en preventie van het consultatiebureau. Gesprekken met ouders over het belang van voorlezen voor de taalontwikkeling van hun kind, resulteren dikwijls in een positievere houding ten opzichte van boeken en lezen. Natuurlijk wordt ook aanschouwelijk gemaakt hoe knus het voorlezen aan baby's en peuters is en hoe dit de band tussen ouder en kind versterkt.

Wij willen de BoekStartcoach nog meer laten integreren op de consultatiebureaus en niet alleen inhoudelijk een extra toevoeging blijven geven op het werk van kinderarts en –verpleegkundige maar ook fysiek onze plaats op de bureaus nog duidelijker zichtbaar maken.

BoekStart en BoekStart in de kinderopvang

Boeken zijn een middel bij uitstek om meer taal in het leven van kinderen te brengen. Nationaal en internationaal onderzoek duidt op een aantoonbaar verband tussen (voor)lezen en taalontwikkeling. Ook als kinderen nog niet kunnen praten, hebben zij profijt van voorlezen.

Het landelijke BoekStartprogramma is een succesvolle aanpak om zowel ouders als pedagogisch medewerkers te stimuleren om kinderen vanaf de babyleeftijd voor te lezen en regelmatig de bibliotheek met ze te bezoeken. BoekStart biedt een structureel kader voor gemeenten, bibliotheken, consultatiebureaus, kinderdagverblijven en peuterspeelzalen om het plezier in lezen te bevorderen en de kans op taalachterstanden te verkleinen door kinderen vanaf de geboorte betere ontwikkelingskansen te bieden.

Alle locaties dagopvang en peuteropvang vormen via BoekStart in de kinderopvang een netwerk waarin structureel door contact met en scholing van de pedagogisch medewerkers en

het beschikbaar stellen van een geschikte collectie, het voorlezen een belangrijke rol speelt.

De Bibliotheek op school (dBos)

Op 25 basisscholen wordt dagelijks met de bibliotheek samengewerkt op het gebied van leesbevordering. De leidende gedachte hierbij is dat kinderen die graag lezen, meer zullen gaan lezen. En wie meer leest, krijgt automatisch een grotere woordenschat waardoor de vorderingen op het gebied van lezen, maar ook in de andere vakken, toe zullen nemen.

We werken in toenemende mate samen met Adenium, de holding waaronder de twee voornaamste onderwijskoepels fungeren. Gezamenlijk willen wij het door ons opgebouwde netwerk van leescoördinatoren steeds meer verbinden aan het Adenium netwerk van taalcoördinatoren. Aangezien er in Smallerland toegewerkt wordt naar Integrale Kindcentra (IKC's) is het de bedoeling dat ook ons netwerk voorleescoördinatoren daarin betrokken wordt.

De inhoud van het programma dBos

wordt doorlopend vernieuwd en doorontwikkeld. We onderzoeken met de scholen of mediawijsheid en digitale opvoeding een plaats in het programma kunnen krijgen.

Techniek en digitale vaardigheden

Scholen zijn verplicht meer tijd en aandacht te besteden aan het techniekonderwijs. Onze makersplaats richt zich met name op moderne technieken. We zijn in overleg met het onderwijs of de bibliotheek een rol kan spelen op dit gebied. Van oudsher is technische kennis bij de meeste leerkrachten niet heel groot en er is sprake van koudwatervrees om les te geven in techniek. We onderzoeken of er behoefte is aan door ons ontwikkelde producten.

De Bibliotheek op school (dBos) op het vo en mbo

Ondanks alle inspanningen zien we dat het leesplezier van kinderen op de basisschool begint af te nemen in de hoogste groepen. In het voortgezet onderwijs daalt het leesplezier nog verder. Het PISA onderzoek 2018

wijst dan ook uit dat Nederlandse 15-jarigen sinds 2015 slechter zijn gaan lezen; hun leesprestaties dalen een stuk harder dan in andere OESO-landen. Naar aanleiding van dit onderzoek stelden in 2019 de Raad van Cultuur en de Onderwijsraad gezamenlijk een Leesoffensief op waarin zij leraren, ouders, pedagogisch medewerkers, schoolmediathecarissen en bibliotheekmedewerkers oproepen het lezen bij jongeren te bevorderen.

In het bibliotheekconvenant van 2020 is afgesproken dat bibliotheken een extra impuls geven aan lees- en taalstimulering bij jongens, bij leerlingen op het vmbo en bij leerlingen met een meertalige achtergrond. Wij volgen deze lijn zo goed mogelijk.

Wij zijn in overleg met het onderwijs om het lezen op het vo en mbo gezamenlijk te stimuleren. Onze prioriteit gaat daarbij uit naar het vmbo en vooral de jongens.

Meertaligheid

De meeste mensen in Friesland spreken van huis uit meer dan één taal. Zij

weten dan ook bij uitstek hoe belangrijk de eigen taal is voor hun identiteit. Door je moedertaal te spreken kun je je optimaal uitdrukken. Tweektaligheid is in onze provincie een vanzelfsprekendheid. Maar ook Nederlands wordt volop gesproken en vooral bij jongeren duikt daarin steeds meer de Engelse taal op. Kinderen die in een meertalige omgeving opgroeien, leren die talen even goed.

Thuis is het vooral belangrijk dat er zoveel mogelijk met het kind wordt gepraat, het liefst in de moedertaal. Dit kan Nederlands zijn, maar ook Fries of een van de andere talen die in Smallingerland gesproken worden. Als buitenshuis het Nederlands als tweede taal wordt aangeleerd, is het raadzaam het kind te stimuleren beide talen te gebruiken.

De bibliotheek staat een positieve houding voor ten opzichte van de moedertaal omdat die indirect de ontwikkeling van het Nederlands versterkt.

Meertaligheid en Fries krijgen in de Bibliotheek op school extra aandacht. Het Fries Bibliothekennetwerk wordt,

naast andere instellingen, ingezet bij het behalen van de beleidsdoelstellingen van de provincie, Taalplan Frysk 2030. Vanzelfsprekend sluiten wij daarbij aan.

EEN LEVEN LANG ONTWIKKELEN

Onze samenleving staat geen moment stil en vraagt om steeds weer andere kennis en vaardigheden. Continu leren en je ontwikkelen is de belangrijkste manier om hiermee om te gaan, zowel in werk als privé. Wij zien het als onze rol mensen te stimuleren om te leren en hen daarin te faciliteren. De bibliotheek wil een plek zijn waar iedereen met vragen terecht kan, waar je je veilig en vertrouwd voelt, waar onafhankelijke informatie beschikbaar is, waar je advies, hulpmiddelen en activiteiten kunt vinden om je verder te ontwikkelen.

Voor kwetsbare volwassenen bieden we een programmering om de basisvaardigheden te versterken en te verbeteren. Basisvaardigheden zijn vaardigheden die minimaal nodig zijn om als volwassen burger zelf-

standig in de samenleving te kunnen functioneren. Daarbij gaat het vooral om het verrichten van alledaagse handelingen voor zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Het gaat hierbij dus niet alleen over lezen en schrijven, maar ook over rekenen, computeren, financiële vaardigheden, gezondheidsvaardigheden en sociale en juridische vaardigheden (schijf van vijf basisvaardigheden van Cubis).

Voor volwassenen ontwikkelen we een programma om bezig te blijven met hun persoonlijke ontwikkeling, hun maatschappelijk functioneren en hun participatie op de arbeidsmarkt. We zijn daarbij een plek die toegang biedt tot non-formele en informele scholingsmogelijkheden en die een stimulerende leeromgeving is voor alle burgers die willen samen-

komen, kennis willen delen, geïnspireerd willen worden, vaardigheden willen verwerven of hun talenten willen ontplooiën. We sluiten aan op de verschillende leerstijlen en leerniveaus.

Binnen dit kader rekenen we ook onze makersplaats. Hier leren bezoekers spelenderwijs omgaan met nieuwe apparatuur en doen ze belangrijke 21ste-eeuwse vaardigheden op. Bij die vaardigheden gaat het bijvoorbeeld om mediageletterdheid, kritisch denken, communicatie, samenwerking en creativiteit.

De voormalige programmalijnen Participatie en zelfredzaamheid en Persoonlijke ontwikkeling maken beide onderdeel uit van deze ambitie. In de praktijk wordt de scheiding tussen beide programmalijnen steeds dif-

fuser. Het aanbod en de diverse doelgroepen zijn steeds minder makkelijk te kaderen. Daarom zullen we beide programmaliijnen samenvoegen tot één programmaliijn: een leven lang ontwikkelen. Met de nieuwe programmaliijn willen we de bibliotheek nog beter laten zien als dé plek voor (non-formeel en informeel) leren: ongeacht de achtergrond, de leeftijd en het vaardigheidsniveau van de deelnemers. De bibliotheek biedt alle volwassenen gelijke kansen op ontwikkeling. Hierbij richten we ons zowel op participatie in de informatiesamenleving als op een leven lang ontwikkelen.

Onze speerpunten zijn:

Focus op het bereiken van volwassenen met weinig basisvaardigheden en Nederlands als moedertaal (NT1)

Ongeveer 70% van de inwoners in Nederland met weinig basisvaardigheden heeft Nederlands als moedertaal (NT1). Zij vormen een moeilijk te bereiken doelgroep, waarbij vaak sprake is van meervoudige problematiek. Het werven van deze doelgroep heeft voor ons hoge prioriteit. We zetten daartoe onze expertise in voor het ophalen van vragen en behoeften van de doelgroep bij diverse partners binnen het sociaal domein, onderwijs, werkgevers en andere vindplekken en vertalen de behoeften naar aanbod voor alle basisvaardigheden.

Hierbij willen wij met ons activiteitenaanbod basisvaardigheden inwoners bereiken op plaatsen die voor hen vanzelfsprekend zijn. Daar waar nodig zullen we in samenwerking met het Friesland College (vormen van) digitaalhuizen op locatie inrich-

ten. Met ons aanbod bekijken we op maat wat het beste aansluit bij de werkwijze van een organisatie of bij de behoefte van de doelgroep waar we op de vindplek op focussen.

Wijkaanpak

Laaggeletterdheid wordt in de wijken vanuit een integrale benadering aangepakt. We zullen initiatief nemen in het leggen van adequate verbindingen tussen betrokken partijen, zoals wijkteams, sociaal loketten, hulp- en zorgverleners, woningbouwcorporaties etc.

Gezinsaanpak

Vanuit de programmaliijn Jeugd en Onderwijs richten we een aanbod in dat is gericht op het ondersteunen van ouders bij het stimuleren van de taal- en geletterdheidsontwikkeling van hun jonge kinderen thuis. Binnen

de programmajijn leven lang ontwikkelen zetten we ons in voor het verhogen van het taal- en geletterdheidsniveau van de ouders zelf.

Werkgeversaankpak

In de aanpak van laaggeletterdheid kunnen werkgevers een belangrijke rol spelen. Vooral binnen de top 5 beroepsgroepen waar procentueel laaggeletterdheid en laaggecijferdheid het meeste voorkomt. Dat zijn schoonmakers, hulpkrachten in de bouw en industrie, productiemachinebedieners, hulpkrachten in de landbouw en keukenhulpen. Ook bij de gemeente en Caparis zijn deze medewerkers te vinden. Het gaat om 34 tot 44 procent van het aantal werknemers in deze beroepen. Het blijkt dat meer dan een kwart van de laagopgeleide werkzoekenden grote moeite heeft met taal en/of rekenen. De invloed van laaggeletterdheid en laaggecijferdheid op werken is groot en wordt met de digitalisering van de samenleving alleen maar groter.

We willen zowel laaggeletterden die nog onderweg zijn naar werk, als

van een werkgever bereiken. Dit betekent dat we ons richten op zowel werkgevers(-organisaties) als uitkeringsinstanties. Om het bewustzijn over laaggeletterde werknemers onder werkgevers te vergroten, organiseren wij netwerkactiviteiten, i.s.m. met andere organisaties. We streven naar uitbreiding van het aantal digitaalhuizen bij werkgevers. We willen de samenwerking met de afdeling Sociale Zaken van de gemeente verbeteren. We focussen niet per definitie op taal- en rekenvaardigheden maar proberen vanuit ons brede aanbod zoveel mogelijk complementair te zijn aan de primaire taak van de werkgever of uitkeringsinstantie en aan te sluiten bij de behoefte van de doelgroep.

Focus op het bereiken van niet-digitaalvaardige volwassenen

Het regelen van belangrijke zaken gaat steeds vaker digitaal, via de computer, tablet of mobiel. Voor ongeveer 4 miljoen Nederlanders is dit lastig en voor ongeveer 2,5 miljoen mensen is dit echt een probleem. Deze groep

kan niet of nauwelijks met digitale apparatuur overweg of begrijpt de teksten van de officiële instanties niet. Of het nu gaat om het vinden van een baan, contact met vrienden en familie of communicatie met de overheid. Wij gaan krachtig inzetten op de doorontwikkeling van onze ondersteunende programma's op het gebied van digitale inclusie en op ondersteuning van burgers in hun omgang met de digitale overheid. Dit zal plaats vinden in nauwe samenwerking met landelijke maatschappelijke dienstverleners en lokale samenwerkingspartners. We onderzoeken in hoeverre een lokale doelgroepanalyse kan bijdragen in het bereiken van de doelgroep.

Focus op inburgeraars

We willen op het terrein van inburgering en participatie een vanzelfsprekende partner van de gemeente worden. We zien hier mogelijkheden toe door de invoering van de nieuwe wet Inburgering (2021).

De wet zet in op goede begeleiding en snelle integratie door werk en

participatie. De gemeente krijgt de regie over inburgering en taalverwerving van statushouders. We zullen hierover in gesprek gaan met de gemeente. Ons doel is de samenwerking met de bibliotheek in de gemeentelijke plannen te borgen met als belangrijkste doel inburgeraars en statushouders optimaal te kunnen ondersteunen en faciliteren bij hun inburgering en de participatie in de maatschappij. Ook na het behalen van het inburgeringsexamen kunnen we met ons complete non-formele aanbod een belangrijke rol spelen in het onderhouden van de vaardigheden. Deze activiteiten zullen dan worden gefinancierd uit vanuit subsidie inburgering, niet uit de reguliere subsidie van de bibliotheek.

Programmering voor zelfredzame burgers

We vernieuwen ons aanbod voor zelfredzame volwassenen om een inclusieve, democratische en (letterlijk en figuurlijk) veilige ruimte te bieden voor meningsvorming, ontmoeting en gesprek over maatschappelijke thema's.

Wij sluiten aan op de landelijke ontwikkeling van de community librarian, die de verschillende groepen in de gemeenschap kent, leden daarvan aan elkaar verbindt en in hun informatiebehoefte voorziet. We richten ons op ontmoeting en kennisdeling. We kijken naar lokale behoeftes en sluiten hier op aan.

De coronacrisis heeft een versnelling veroorzaakt in het digitaal aanbieden van onze activiteiten. In de toekomst zullen we ons steeds meer gaan rich-

ten op hybride bijeenkomsten: activiteiten die zowel fysiek als digitaal te volgen zijn.

Ook gaan we werken aan een mengvorm van fysiek en online leren, bijvoorbeeld door de nieuwe landelijk aangeschafte online cursussen in combinatie met fysieke bijeenkomsten aan te bieden (blended learning).

Een belangrijk nieuw thema binnen onze programmering zal het digitaal burgerschap zijn. Ook voor hen die al beschikken over toegang tot de informatiesamenleving en instrumentele vaardigheden zijn de uitdagingen groot. Het internet heeft zich sinds zijn de toegankelijkheid voor het grote publiek in de jaren negentig ontwikkeld van een publiek informatienetwerk tot een domein dat beheerst wordt door een aantal grote technologiebedrijven.

De belangrijkste informatieplatforms onttrekken zich daarmee aan democratische controle. Exemplarisch voor dit probleem zijn de gevolgen van het huidige businessmodel van de sociale media, waarbij de gebruiker zo lang mogelijk wordt vastgehouden door het automatisch aanbieden van content die zijn aandacht trekt (algoritmes). Dit kan leiden tot verdwalen in desinformatie en nepnieuws, met als gevolgen onder meer polarisatie, wantrouwen tegen de wetenschap, de democratie en technologie.

Veel betrouwbare informatie is lang niet altijd voor iedereen vrij toegankelijk, bijvoorbeeld omdat deze nog niet is gedigitaliseerd, zich achter betaalmuren bevindt, slecht ontsloten is of zonder context wordt aangeboden. En door de snelle ontwikkelingen van de technologie kan iemand die vaardig en kritisch was toch weer achterop raken. We gebruiken hiervoor onder andere landelijk ontwikkelde materialen en zetten hiervoor onze wettelijke functie ontmoeting en debat in.

INTERNE UITGANGSPUNTEN

Om de hierboven omschreven voornemens uit te kunnen voeren, hantieren we de volgende interne uitgangspunten.

Verstevigen inclusieve meertalige samenleving

Juist Friese burgers hechten veel waarde aan het spreken van hun moedertaal. Omdat taal zo belangrijk is voor de identiteit streven we naar een Smallingerland waar iedereen vrij is om zijn of haar eigen taal te spreken en levend te houden in het maatschappelijk verkeer. Waar ieder zijn best doet om de ander te verstaan en begrijpen. Dit geldt niet alleen voor het Fries, maar voor alle talen die in de gemeente gesproken worden. Zo dragen wij bij aan een inclusieve meertalige samenleving.

Diversiteit en inclusie

We willen een inclusieve bibliotheek zijn, waar iedereen in de samenleving zich thuis voelt. Om dit te realiseren hebben we oog voor diversiteit, ook in de samenstelling van ons personeels- en vrijwilligersbestand.

Lokaal en decentraal

Om de drempel voor deelname aan activiteiten van de bibliotheek zo laag mogelijk te maken, organiseren we ook activiteiten op locatie. We willen dichtbij de doelgroep zijn en activiteiten organiseren voor en met de gemeenschap.

Impactmeting

Het is belangrijk om te denken vanuit maatschappelijke opgaven en daaraan te willen bijdragen in plaats van enkel te focussen op output (van output naar outcome). Wat is onze maat-

schappelijke impact; afzonderlijk en gezamenlijk met onze samenwerkingspartners? Oftewel wat is onze toegevoegde waarde voor de samenleving?

We willen de effectiviteit van onze activiteiten meten om deze te kunnen bijstellen en verbeteren.

Herpositionering

De gemeenschap kent de bibliotheek nog voornamelijk van het lenen van boeken. Omdat de bibliotheek zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en veel meer is dan alleen het pand en de collectie, willen we ons de komende jaren herpositioneren als 'onmisbare motor van een vaardige en menselijke samenleving'. We sluiten hierbij aan op het landelijke marketingplan.

	Klassieke bibliotheek	Jeugd & onderwijs	Leven lang ontwikkelen
Geletterde samenleving	fysieke en digitale collectie	doorgaande leeslijn 0-18 jaar:	activiteiten literair
	gebouw: werken, studeren, ontmoeten, hulp	Boekstartcoach	
	Boekstart baby	Boekstart kinderopvang	
	leesgroepen	dBos po	
		dBos vo	
		dBos mbo	
		gezinsaanpak	
Participatie in de informatiesamenleving	fysieke en digitale collectie, online cursussen	projecten FabLab techniekonderwijs	vangnet: IDO & formulierenspreekuur
	gebouw: werken, studeren, ontmoeten, hulp	dBos po mediawijsheid en digitaal burgerschap	FabLab
	gratis gebruik van computers & internet	dBos vo mediawijsheid en digitaal burgerschap	cursusaanbod digitale basisvaardigheden
		dBos mbo mediawijsheid en digitaal burgerschap	PICA programmalijs digitaal burgerschap
Een leven lang ontwikkelen	fysieke en digitale collectie, online cursussen	bijscholing leerkrachten en (voor) leescoördinatoren	DigiTaalhuis
	gebouw: werken, studeren, ontmoeten, hulp		cursusaanbod basisvaardigheden geld, werk, gezondheid en gezin
			inburgering
			nieuwe DigiTaalhuizen op locatie
			wijkaanpak
			gezinsaanpak
			werkgeversaanpak
			activiteitenprogrammering met aandacht voor: blijvende inzetbaarheid werk
			persoonlijke ontwikkeling
			meningsvorming, ontmoeting en maatschappelijke thema's
		hybride/blended learning	
Meertaligheid	fysieke en digitale collectie	stimuleren meertalig voorlezen	waardering meertaligheid
		scholen medewerkers	activiteiten Frysk en meertalig
		dBos en Taalplan Frysk	

zwarte tekst = bestaande activiteiten | groene tekst = nieuwe focus in bestaande activiteiten | rode tekst = nieuwe activiteiten

DE BIBLIOTHEEK

MOTOR
VAN EEN
VAARDIGE
SAMENLEVING

Visiedocument
2021-2023

de Bibliotheek
Drachten | Smallingerland

MOTOR VAN EEN VAARDIGE SAMENLEVING